

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра теорії літератури та зарубіжної літератури

**ВСТУП ДО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА.
Методичні рекомендації
до виконання практичних
завдань і самостійної роботи**

підготовки бакалавра

галузі знань 03 Гуманітарні науки

спеціальності 035 Філологія (Українська мова і література)

освітньо-професійної програми

Українська мова та література. Світова література

Вступ до літературознавства. Методичні рекомендації до виконання практичних завдань і самостійної роботи. Для студентів освітнього ступеня бакалавр галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 Філологія за освітньою програмою *Українська мова та література. Світова література* денної форми навчання. 38 с.

Розробник:

Левчук Т. П., професор кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури, доктор філологічних наук, доцент

Рецензент:

Сірук В. Г., доцент кафедри української літератури ВНУ імені Лесі Українки, кандидат філологічних наук, доцент

Методичні рекомендації затверджено на засіданні кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури.

Протокол № 2 від 10 вересня 2021 р.

Завідувач кафедри:

доц. Романов С. М.

Методичні рекомендації схвалено науково-методичною комісією факультету філології та журналістики.

Протокол № 2 від 06 жовтня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії факультету Зінчук (Р. С. Зінчук)

Вступні зауваги

«Вступ до літературознавства» – вузівський курс основ теорії літератури. Дисципліна поглиблює теоретико-літературознавчу освіту студентів-філологів, здобуту в загальноосвітній школі, і цілеспрямовано готує їх до сприйняття вузівських літературознавчих дисциплін, зокрема історії літератури. Теорія літератури узагальнює історико-літературні факти, досліджує літературний процес у плані концептуальному, структурному, методологічному. *Предметом* вивчення навчальної дисципліни є природа, специфіка, загальні закономірності розвитку художньої літератури, основні закони творчості.

Програма курсу «Вступ до літературознавства» передбачає *міжпредметні зв'язки* з курсом історії літератури, мовознавством, історією української та світової культури, мистецтвознавством, філософією, психологією.

Мета навчальної дисципліни – закласти в студентів-філологів основи фахової теоретико-літературознавчої підготовки.

Основні *завдання* дисципліни «Вступ до літературознавства»:

- вивчення законів відображення дійсності в художній літературі;
- вивчення родо-видо-жанрових параметрів художньої літератури;
- розгляд змістово-формальної структури літературного твору;
- з'ясування іманентних особливостей літературного процесу;
- вироблення умінь аналізувати художні тексти як твори мистецтва;
- формування навичок самостійної літературознавчої роботи.

У результаті навчання на курсі студенти повинні:

знати: основні засади та структуру літературознавства; визначення основоположних літературознавчих понять, зокрема художньої літератури, художнього образу, основних чинників змісту і форми; головні етапи теорії родового поділу літератури, типологічні ознаки родів та жанрів;

закономірності літературного процесу; хронологічні рамки та ознаки культурних епох і літературних напрямів.

вміти: демонструвати взаємодію різних видів мистецтва з літературою; аналізувати художні образи на різних рівнях твору; розрізняти твори за їх родовою, видовою, жанровою природою; аналізувати змістові та формальні сторони художнього твору; з'ясувати художню функцію формальних елементів (тропи, фігури, віршування); характеризувати літературні явища різних культурних епох та літературних напрямів.

Навчальна дисципліна складається з таких **змістових модулів:**

1. Художня література як вид мистецтва.
2. Генологічні параметри літератури.
3. Зміст і форма літературного твору.
4. Літературний процес.

Тематичний зміст лекційного курсу

Змістовий модуль 1. Художня література як вид мистецтва

Тема 1. Література як мистецтво слова

Література і наука; наукове і художнє освоєння світу людиною. Види мистецтва. Гіпотези про виникнення різних видів мистецтва, проблема їх класифікації. Художня література як словесний вид мистецтва. Її зв'язок з іншими видами мистецтв. Словесно-образний характер літератури. Визначення художньої літератури, її предмет та функції.

Тема 2. Психологія творчості: літературна проєкція

Поняття творчості. Предмет і завдання психології творчості. Класичні й сучасні концепції творчості. Стадії й механізми творчого процесу. Проблема виокремлення етапів творчого процесу. Характерні риси творчої особистості. Особливості літературної обдарованості та письменницької праці.

Тема 3. Образність – ознака художності літератури

Словесно-образний характер літератури. Художній образ і наукова абстракція. Образ як картина конкретного й водночас узагальненого відображення предмету. Види образності (ілюстративні, фактографічні, публіцистично-ілюстративні образи). Відмінні риси художнього образу – типізація, емоційність. Проблема класифікації художньо-літературних образів. Образи на рівні твору: персонаж, оповідач, розповідач, образ автора, образ читача, ліричний герой. Пейзаж, інтер'єр, художня деталь. Автологічні та металогічні образи.

Змістовий модуль 2. Генологічні параметри літератури

Тема 4. Епос

Епос (від гр. epos – слово, розповідь) – літературний рід, у творах якого основним способом зображення подій, явищ, людей є розповідь та опис. Види епічних творів – прозові та віршові. Жанри епосу: епопея, роман, повість, оповідання, новела, есе, нарис, фейлетон, памфлет, міф, легенда, притча, казка, байка, героїчний епос (історична пісня, дума, епічна поема), гумореска, анекдот, приказка, прислів'я, загадка, апокриф, мемуари. Велика, середня та мала епічні форми. Жанрові різновиди роману, повісті. Національна своєрідність у розвитку окремих жанрів.

Тема 5. Драма

Драма (гр. drama, букв. – дія, дійство) належить одночасно театру і літературі. Близькість драми до епосу за предметом пізнання, способом типізації характерів, відтворення зовнішнього по відношенню до автора світу. Діалогічний принцип побудови драматичних творів. Мистецькі прикмети драми (врахування сценічного часу драматургом, форма поведінки персонажів – «багатомовлення», театральність). Особливості композиції драматичних творів (акти, яви, сценічні епізоди, антракт). Жанровий розвиток драматичного роду: трагедія, комедія як найдавніші драматичні жанри; літургійна драма, містерія, міраклъ, мораліте, шкільна драма періоду Середньовіччя; власне драма, мелодрама, фарс, водевіль, трагікомедія. Історичний розвиток драми.

Тема 6. Лірика

Природа лірики: творча типізація характерних переживань особистості, її емоційних роздумів про внутрішній світ, про життя суспільства й природи. «Ліричний герой» і можливість істотних відмінностей між внутрішнім світом героя і поета. Лірика у віршах та прозі. Відмінність понять лірика (рід літератури) і ліризм епічного чи драматичного твору. Проблема структурування лірики: ідейно-тематичні групи ліричних творів (громадянська, філософська, інтимна, пейзажна); медитативна і сугестивна. Жанри лірики в їх історичному розвитку.

Змістовий модуль 3. Зміст і форма літературного твору

Тема 7. Зміст і форма літературного твору

Зміст і форма твору: взаємозв'язок змісту і форми, їх єдність і взаємозумовленість. Твір як цілість змісту і форми. Основні елементи змісту – тема, ідея, конфлікт, характери, пафос, тенденція. Формальні елементи літературного твору – жанр, композиція, мова художня, ритм. Гармонійна єдність змісту і форми – ознака художньої довершеності літературного твору.

Тема 8. Лексико-синтаксичний рівень мови художнього твору

Тропи. Різновиди тропів. Епітет. Історія терміна. Фольклорні епітети. Прості (сполучникові та безсполучникові) і розгорнуті. Порівняння. Пряме, заперечне, поширене.

Метафора як один з найуживаніших видів тропа і одне з найцікавіших явищ мови та мислення. Визначення метафори. Перенесення ознак як основа всіх тропів. Проблема природи тропа, психології його творення в історичному розвитку. Аристотель, Цицерон про метафору. Теорія тропів О. Потебні. Природа метафори. Різновиди метафори. Персоніфікація. Типи метафори:

живе – неживе, неживе – живе, живе – живе, неживе – неживе. Інші класифікації типів метафори. Метафоричні сполуки різних тропів.

Синтаксис художньої мови, його особливості, відмінність від синтаксису буденної мови. Фігури поетичної мови, їх різновиди: анафора, антитеза, асиндетон, градація, еліпсис, інверсія, паралелізм, плеоназм... Експресивні функції фігур поетичної мови (на прикладі літературних творів).

Тема 9. Класичний / некласичний вірш

Визначення вірша. Проза і вірш як два різновиди художньої мови, спільне й відмінне між ними. Українські системи віршування: силабічна, силабо-тонічна, тонічна. Визначення та класифікація типів рим. Строфа і її ознаки. Прості строфи та канонізовані строфи.

Силабо-тонічна система віршування. Головні метри силабо-тоніки: хорей, ямб, дактиль, амфібрахій, анапест. Рідкісні та маловживані метри. Явища каталектики й анакрузи. Найпоширеніші розміри світової поезії.

Межисистемні форми віршування: національна специфіка. Коломийковий вірш. Павзник (дольник). Тактовик. Фольклорне віршування. Верлібр як версифікаційний жанровий різновид вірша і як система віршування.

Змістовий модуль 4. Літературний процес

Тема 10. Літературний процес і закономірності розвитку літератури

Процес як безупинний рух у певному напрямі. Літературний процес. Традиції і новаторство як рушійні сили процесу, їх діалектична єдність. Елементи літературного процесу. Літературні напрями, течії, угруповання, школи. Письменники, їх твори.

Тема 11. Культурні епохи та літературні напрями

Кореляція понять епоха, напрям, метод, стиль. Взаємопов'язаність зміни типів художнього світосприйняття та наступності епох. Зміна епох – особливість розвитку культури: Античність, Середньовіччя, Ренесанс, бароко, класицизм, Просвітництво, сентименталізм, романтизм, реалізм, модернізм (символізм, імпресіонізм, експресіонізм, футуризм, сюрреалізм).

Структура навчальної дисципліни*

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	**Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Художня література як вид мистецтва						
Тема 1. Література як мистецтво слова	6	2	2	2	-	ДС / 5
Тема 2. Психологія творчості: літературна проекція	8	-	2	4	2	ДС / 5
Тема 3. Образність – ознака художності літератури	8	2	2	4	-	РЗ / 5 АТ / 10
Разом за модулем 1	22	4	6	10	2	25
Змістовий модуль 2. Генетичні параметри літератури						
Тема 4. Епос	7	2	2	2	1	РЗ / 5
Тема 5. Драма	6	2	2	2	-	ДС / 5
Тема 6. Лірика	6	2	2	2	-	РЗ / 5
Разом за модулем 2	19	6	6	6	1	15
Змістовий модуль 3. Зміст і форма літературного твору						
Тема 7. Зміст і форма літературного твору	7	2	-	4	1	
Тема 9. Лексично-синтаксичний рівень мови художнього твору	10	2	4	4	-	ІРС / 5 АТ 5
Тема 11. Класичний / некласичний вірш	10	2	4	4	-	ІРС / 10
Разом за модулем 3	27	6	8	12	1	20
Змістовий модуль 4. Літературний процес						
Тема 21. Літературний процес і закономірності розвитку літератури	9	2	-	6	1	
Тема 22. Культурні епохи та напрями літератури	11	2	2	6	1	ПРЗ / 10
Разом за модулем 4	20	4	2	12	2	10
Види підсумкових робіт						Бал
Термінологічний мінімум						ІРС / 30
Всього годин / Балів	90	20	24	40	6	100

* Пропонується з розрахунку на 90 год / 3 кредити.

**Форми контролю: ДС – дискусія, ПРЗ – презентація, РЗ – розв’язування завдань, РМГ – робота в малих групах, ІРС – індивідуальна робота студента, АТ – аналіз тексту.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. Мистецькі ознаки художньої літератури
2. Психологія творчості: літературна проєкція
3. Образність: різновиди й типологія
4. Жанрова специфіка епічних творів
6. Закономірності композиції драматичних творів
7. Лірика, її видовий та жанровий поділ
8. Тропи та фігури: художня функція
9. Історичні коріння та тенденції розвитку українського вірша
10. Культурні епохи та напрями літератури

Тема № 1. МИСТЕЦЬКІ ОЗНАКИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Домашнє завдання:

1. Із допомогою словників уточнити значення термінів та слів: предмет, об'єкт, відображення, пізнання; встановити співвідношення значень слів відображення, відбиття, віддзеркалення, відтворення, зображення, творче осмислення, творення.
2. Опрацювати рекомендовану літературу.
3. Підібрати і прокоментувати висловлювання митців про роль і значення літературної творчості.
4. Пригадати зі шкільного курсу літератури твори, присвячені ролі мистецтва і митця в суспільстві. Прочитувати.
5. На одному з відомих творів художньої літератури показати, як художня література здійснює свої функції.
6. Поміркуйте: Специфічна функція української літератури – націотворча (Грушевський, Донцов, Єфремов, Возняк).

План усних відповідей на занятті:

1. Література серед інших видів мистецтва.
2. Загально мистецькі закони (мімезис, катарсис, перетворення, очуження, умовність) та їх інтерпретація у мистецтві слова.
3. Визначення художньої літератури.
4. Предмет художньої літератури.
5. Митці слова та філософи про суть і призначення літератури.
6. Основні функції художньої літератури як мистецтва слова.

ЛІТЕРАТУРА

1. В'язовський Г. П. Світ художньої літератури. Київ: Дніпро, 1987. 250 с.
2. Коцюбинська М. Література як мистецтво слова. Київ: Наук. Думка, 1965. 186 с.
3. Фролова К. Цікаве літературознавство. Київ: Рад. письменник, 1991. 192 с.
4. Гюго В. Передмова до «Кромвеля» (1827) Умовність мистецтва. *Хрестоматія "Вступ до літературознавства"*. С.10-14.
5. Маланюк Є. Думки про мистецтво. *Слово і Час*. 1993. № 6.
6. Арістотель. Поетика. Київ: Мистецтво, 1957. *
7. Буало Н. Мистецтво поетичне. Київ: Мистецтво, 1967. 130 с. *
8. Франко І. Із секретів поетичної творчості. *Франко І. Збір. творів: У 50-ти т. Т.31*. Київ: Наук. думка, 1981. С.45–119. *

Підручники та посібники. * зірочкою позначено джерела, обов'язкові для текстового опрацювання

Тема № 2. ПСИХОЛОГІЯ ТВОРЧОСТІ: ЛІТЕРАТУРНА ПРОЄКЦІЯ

План усних відповідей:

1. Світогляд і мистецтво.
2. Особливості таланту письменника.
3. Етапи творчого процесу.
4. Психологічні механізми творчості.
5. Історична динаміка уявлень про психологію творчості.

Практичне завдання:

1. Виберіть факти з історії української літератури (світової літератури) про вплив другої (або першої, фахової) професії на творчість письменника.
2. Назвіть письменників, яким властиве «живописне» і «музичне» бачення світу.
3. Встановіть значення різних ступенів творчої самостійності письменника: плагіатор; епігон; учень-послідовник; лідер літературної школи
4. Дайте пояснення якісного рівня обдарованості письменника (за тлумачним словником):
белетрист / дилетант / талант / геніальний талант / геній.
5. З'ясуйте значення слів: творчість, натхнення, підсвідомість, сублімація, феномен, інсайт.
6. Віднайти цікаву інформацію про особливості творчого процесу письменників.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Белецкий А.И. В мастерской художника слова. Москва: Высшая школа, 1989. 160 с. <https://cutt.ly/UOG71Qq>
2. В'язовський Г. Творче мислення письменника: Дослідження. Київ: Дніпро, 1982. 335 с. <https://ua1lib.org/book/3226550/808db0>
3. Выготский Л. С. Психология искусства. Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. 480 с. <https://www.marxists.org/russkij/vygotsky/art/psychologia-iskusstva.pdf>
4. Макаров А. П'ять етюдів. Підсвідомість і мистецтво: Нариси з психології творчості. Київ: Радянський письменник, 1990. 285 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Makarov_Anatolii/Piat_etiudiv_Pidsvidomist_i_mystetstvo_narysy_z_psykholohii_tvorchosti/
5. Парандовський Я. Алхімія слова. Київ: Дніпро, 1991. 373 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Parandowski_Jan/Alkhimiia_slova/
6. Піхманець Р. Психологія художньої творчості. Київ: Наукова думка, 1991. 164 с. <http://194.44.152.155/elib/local/sk613577.pdf>
7. Франко І. Із секретів поетичної творчості. *Франко І. Збір. творів: У 50-ти т. Т.31.* Київ: Наук. думка, 1981. С. 45–119. https://chtyvo.org.ua/authors/Franko/Zibrannia_tvoriv_u_50_tomakh_t31/
8. Фрейд З. Вступ до психоаналізу: Лекції зі вступу до психоаналізу з новими висновками. Київ: Основи, 1998. 710 с. http://aps-m.org/wp-content/uploads/2017/03/Vstup_do_psykhoanalizu.pdf
9. Шевчук В. Із вершин і низин. Київ: Дніпро, 1990. 446 с. https://shron2.chtyvo.org.ua/Shevchuk/Iz_vershyn_ta_nyzyn_Knyzhka_tsikavykh_faktiv_iz_istorii_ukrainskoi_literatury.pdf?

Підручники та посібники.

Тема № 3. ОБРАЗНІСТЬ: РІЗНОВИДИ Й ТИПОЛОГІЯ

План усних відповідей:

1. Визначення художнього образу.
2. Художній образ і наукове поняття як форми відображення дійсності.
3. Види літературного образу:
 - автологічні образи;
 - металогічні образи;
 - система образів художнього твору – персонаж, оповідач, розповідач, ліричний герой, образ автора, образ читача, пейзаж, інтер'єр.
4. Створення образності «необразними» словами.

Практичне завдання:

1. Виписати зі словника академічного типу значення слів *сонце, дощ, серце* та порівняйте їх з художніми образами-описами (підберіть по кілька прикладів із художніх творів (проза, вірш) до кожного слова).
Охарактеризувати на цих прикладах особливості науково-теоретичного пізнання і художньо-образного відтворення об'єктів дійсності.
2. Зробити аналіз віршованого твору, створеного «необразними словами». Визначити характер цієї образності.
Тексти для аналізу: Т. Шевченко. «Садок вишневий коло хати».
М. Вінграновський. «Ходімте в сад».
3. Пригадати твори з яскравими образами пейзажами, інтер'єрами, творами, де вирізняється образ автора; навести приклади образів-художніх деталей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даниленко В. Стереотип, монотип, архетип у культурних моделях. *Слово і Час*. 1994. №1. С. 55–59. *
 2. Коцюбинська М. Образне слово в літературному творі. Питання теорії художніх тропів. К: Вид-во АН УРСР, 1960. 188 с.
 3. Коцюбинська М. Слово образне і «необразне». *Коцюбинська М. Мої обрії: В 2 т., Т. 1*. Київ: Дух і літера, 2004. С. 106-122. *
 4. Пітерська О. Художній образ в сучасному науковому дискурсі. *Філологічні науки*. 2020. № 32. С. 49–53. <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15642/1/PITERSKA.pdf>
 5. Потебня О. Естетика і поетика слова: Збірник. Пер. з рос. / Упоряд., вступ. ст., приміт. І. Іваньо, А. Колодної. Київ: Мистецтво, 1985. 302 с.
 6. Удяк Г. Художній образ як центральний компонент структури літературного твору. *Науковий вісник СНУ імені Лесі Українки. Філологічні науки. Літературознавство*. 2014. № 19. С. 147–152.
- Підручники, посібники. * позначено джерела, необхідні для опрацювання

Тема № 4. ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА ЕПІЧНИХ ТВОРІВ

План усних відповідей:

1. Історично обумовлені причини виникнення родів, видів, жанрів. Арістотель, Гегель, Франко та ін. про родовий поділ літератури.
2. Епос – один з основних родів літератури.
3. Особливості композиції епічних творів.
4. Сюжет і фабула. Сюжет і композиція.
5. Елементи сюжету. Змістовна функція кожного. Позасюжетні елементи.
6. Типологія сюжетів: оригінальні (конкретно-історичні) та «вічні» (позачасові, притчево-алегоричні). Інші класифікації.
7. Конфлікт і колізія. Типи конфліктів.

Практичні завдання:

1. Виписати значення слів: сюжет, композиція, фабула, конфлікт, колізія, жанр; визначення всіх жанрів епосу (див. лекцію).
2. Користуючись літературою, проаналізувати різні визначення сюжету та фабули. Виділити спільне і відмінне.

Текст для аналізу: Гр. Тютюнник, «Три зозулі з поклоном»

1. Визначити експозицію, зав'язку, кульмінацію і розв'язку сюжетної дії в новелі Гр. Тютюнника «Три зозулі з поклоном».
2. «Випрямити» лінію подій згідно з хронологією у новелі «Три зозулі з поклоном».
3. З'ясувати композиційну роль портретів у цьому творі.
4. Встановити роль пейзажів у художній тканині твору.
5. Простежити за текстом розвиток сюжету і охарактеризуйте функції основних елементів сюжету.
6. Розмежувати функції сюжету і фабули у творі Гр. Тютюнника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бовсунівська Т. Теорія літературних жанрів: Жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2009. 519 с.
2. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства. Львів: ПЛІС, 2005. 368 с.
3. Качуровський І. Новела як жанр. Науково-популярна розвідка. Буенос-Айрес: Видво «Перемога», 1958. 31 с. <https://diasporiana.org.ua/literaturoznavstvo/15698-kachurovskiy-i-novela-yak-zhanr-naukovo-populyarna-dovidka/>
4. Кошелівець І. Роман як жанр. *Сучасність*. 1981. Ч. 11. С. 96–110.
5. Фрейденберг О. М. Поэтика сюжета и жанра. Москва: Лабиринт, 1997. 448 с.
6. Фролова К. Аналіз художнього твору. Київ: Рад. школа, 1975. 175 с.
7. Чалий Д. В. Епопея в російській та українській літературах ХІХ ст. Київ: Наук. думка, 1980. 224 с.
8. Чернец Л. В. Литературные жанры (Проблеми типологии и поэтики). Москва: Издво МГУ, 1982. 192 с.
9. Юриняк А. Літературні жанри малої прози. Вінніпег: Інститут дослідів Волині, 1981. 118 с. <https://diasporiana.org.ua/literaturoznavstvo/1993-yurinyak-a-literaturni-zhanri-maloyi-formi/>

Підручники, довідкові видання, словники.

Тема № 5. ЗАКОНОМІРНОСТІ КОМПОЗИЦІЇ ДРАМАТИЧНИХ ТВОРІВ

План усних відповідей:

1. Драма як літературний рід. Поділ на види.
2. Драма, комедія, трагедія в їх історичному розвитку. Жанрове розмаїття драми ХХ ст.
3. Мистецькі прикмети драматичних творів.
4. Способи розгортання сюжету драматичних творів.
5. Суспільна й естетична природа конфлікту.

Текст для аналізу: «Мина Мазайло» Миколи Куліша.

Практичні завдання

Визначити:

конфлікт твору, його колізії;

пафос твору – трагічний, песимістичний, життєствердний, комічний;

жанрову різновидність твору.

Охарактеризувати систему образів (поділ на групи, критерії поділу, головний герой).

ЛІТЕРАТУРА

1. Бернадська Н. І. Композиція літературного твору. Київ: КДУ, 1992. 184 с.
 2. Гегель В. Естетика. Т. 3. Москва, 1971. Гл. 3.
 3. Десятова Ю. Феєрія як різновид драми. *Слово і Час*. 1999. № 9. С. 57–60.
 4. Хализев В. Е. Драма как род литературы: (Поэтика, генезис, функционирование). Москва: Изд-во МГУ, 1986. 259 с.
 5. Хрестоматія з теорії драми. Особливості драматичного мистецтва ХІХ – ХХ ст. Київ: Мистецтво, 1988. 224 с.
 6. Чирков А. Эпическая драма. Проблемы типологии и поэтики. Москва, 1982.
 7. Хороб С. На літературних теренах. Івано-Франківськ, 2006. 406 с.
 8. Кузякіна Н. Автопортрет, інтерв'ю, статті з історії і теорії драми... Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 2010. 574 с.
- Підручники і довідникові видання. Статті: драма, трагедія, комедія, сюжет, конфлікт (у драматичному творі).

Тема № 6. ЛІРИКА, ЇЇ ВИДОВИЙ ТА ЖАНРОВИЙ ПОДІЛ

План усних відповідей

1. Природа лірики.
2. Лірика як літературний рід. Історія походження і розвитку.
3. Лірика у віршах і у прозі. Лірика і ліризм як вид емоційної тональності.
4. Проблема структурування лірики.
5. Найголовніші жанри лірики в процесі історичного розвитку.
6. Ліричний герой. Можливість істотних відмінностей між внутрішнім світом героя і поета.
7. Лірика фольклорна і літературна. Національна своєрідність видів та жанрів лірики в українській традиції.

Практичні завдання

1. Виписати визначення жанрів лірики: пісня, ода, гімн, пеан, канцона, псалма, елегія, послання, сатира, романс, мадригал, епіталама, дифірамб, панегірик, ідилія, пастораль, епіграма, епітафія, пародія, станса, лірична поема, прозова лірична мініатюра.
2. Підібрати з доробків українських письменників приклади гімну, елегії, послання, епіталами, ідилії, пасторалі, епіграми, епітафії, пародії, віршів у прозі.
3. Проаналізувати літературну пісню фольклорного звучання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Астаф'єв О. Ліричний образ: типове і загальнолюдське. *Слово і Час*. 1990. № 9. С. 67–73.
2. Бондар М. Поезія пошевченківської епохи: Система жанрів. Київ: Наукова думка, 1986. 326 с.
3. Гинзбург Л. Я. О лирике. М.–Л.: Сов. писатель, 1964. 382 с.
4. Дей О. І. Поетика української народної пісні. Київ: Наук. думка, 1978. 251 с.
5. Забужко О. Ліричне як спосіб художнього моделювання дійсності (до проблеми роду в літературі). *Рад. літературознавство*. 1986. № 6. С. 31–41.
6. Збірник “Пісні та романси укр. поетів”. Київ, 1976. Т.1.
7. Назарець В. Жанрово-родові аспекти лірики в літературознавчому дискурсі. *Актуальні проблеми української літератури і фольклору*. 2012. Вип. 18. С. 115–125. http://nbuv.gov.ua/UJRN/apulf_2012_18_12.
8. Поспелов Г. Н. Лирика: среди литературных родов. Москва: Изд-во Моск. Ун-та, 1976. 208 с.
9. Соловей Е. Українська філософська лірика: Навч. посібник із спецкурсу. Київ: Юніверс, 1999. 368 с.

Тема № 7. ТРОПИ І ФІГУРИ

План усних відповідей

1. Тропи, їх різновиди, художня функція.
2. Епітети, порівняння.
3. Метафора, її різновиди, функції.
4. Символ та алегорія.
5. Поетичний синтаксис. Фігури.
6. Різновиди фігур. Художня функція.

Практичні завдання

1. Підібрати приклади тропів у контексті: епітети різного виду; порівняння; приклади метафори, метонімії та їхніх різновидів.
2. Виписати пояснення термінів на означення тропів.
3. Опрацювати матеріали монографії М. Моклиці «Алегоричний код літератури, або Реабілітація алегорії триває» (Київ: Кондор, 2017, 292 с. <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/12941>, зокрема С. 262–269. Підібрати художні фрагменти, у яких один і той самий образ виступає алегорією і символом.

ЛІТЕРАТУРА

4. Качуровський І. Основи аналізу мовних форм (стилістики): Фігури і тропи. Мюнхен; Київ, 1995.
 5. Квятковский А. А. Поэтический словарь. Москва: Сов. энциклопедия, 1966. 376 с.
 6. Коцюбинська М. Література як мистецтво слова. Деякі принципи аналізу художньої мови. Київ: Наук. думка, 1965. 323 с.
 1. Коцюбинська М. Образне слово в літературному творі. Питання теорії художніх тропів. Київ, 1960. 88с.
 7. Коцюбинська М. Про поезію поезії: метафора в сучасній українській поезії. *Коцюбинська М. Мої обрії: В 2 т., Т. 1.* Київ: Дух і літера, 2004. С. 135–154.
 8. Ласло-Куцюк М. Засади поетики. Бухарест, 1983. 396 с.
 9. Ортега-і-Гасет Х. Дегуманізація мистецтва. *Ортега-і-Гасет Х. Вибрані твори.* Київ: Основи, 1994. С. 238–272. https://www.ae-lib.org.ua/texts/ortega-y-gaset__arte__ua.htm
 - 10.Потебня А. Теоретическая поэтика. Москва: Высшая школа, 1990. 344 с.
 - 11.Святовец В. Ф. Поетичний синтаксис. Стилістичні фігури: Навчальний посібник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2004. 104 с.
 - 12.Фролова К. Субстанції незримої вогонь... (Про поетику худ. твору). Київ: Дніпро, 1983. 184 с.
 - 13.Юриняк А. Засоби і способи поетичного вислову. Новий Ульм: Друкарня «Українських вістей», 1966. 69 с. <https://diasporiana.org.ua/literaturoznavstvo/yurynyak-a-zasoby-i-sposoby-poetychnogo-vyslovu/>
- Підручники, довідкові видання.

Тема № 9. ІСТОРИЧНІ КОРИННЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ВІРША

План усних відповідей

1. Фольклорне віршування.
2. Силабіка народнопісенного та літературного вірша.
3. Класичний і некласичний вірш.
 - 3.1. Силабо – тонічна система віршування.
 - 3.2. Розвиток силабо-тоніки в українському віршуванні (І. Котляревський, Т. Шевченко, І. Франко, О. Олесь та ін.)
 - 3.3. Міжсистемні форми віршування (дольник, тактовик)
 - 3.4. Тонічна система віршування. Акцентний вірш.
 - 3.5. Верлібр.

Практичне завдання – визначити віршовий розмір запропонованих текстів (див. нижче).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Качуровський І. Метрика. Київ: Либідь, 1994. 120 с.
2. Качуровський І. Строфіка. Київ: Либідь, 1994. 272с.
3. Качуровський І. Фоніка. Київ: Либідь, 1994. 168 с.
4. Костенко Н.В. Українське віршування ХХ століття. Київ, 1993. 232 с. Сторінки, обов'язкові для опрацювання: С. 35–40; 105–117.
5. Ткаченко А. Мистецтво слова. (Вступ до літературознавства). Київ: ВПЦ «Київський університет», 2003. 468 с. (розділ «Віршування». С. 317–410)

Тема № 10. Культурні епохи та напрями літератури

Теоретичні знання: епоха, метод, напрям, стиль; античність, середньовіччя, Відродження, бароко, класицизм, романтизм, реалізм, модернізм

Практичне завдання: підготувати презентації з усним супроводом культурних епох і літературних напрямів

ЛІТЕРАТУРА:

1. Крижанівський С. Художні відкриття і літературний процес: Огляди, статті, роздуми. Київ: Рад. письменник, 1979. 240 с.
2. Кухар-Онишко О. Індивідуальний стиль письменника: генезис, структура, типологія. Київ: Вища школа, 1985. 173 с.
3. Моклиця М. Модернізм як структура: Філософія. Психологія. Поетика: Монографія. Вид. 2-ге, доповн. і переробл. Луцьк: РВВ «Вежа», 2002. 390 с.
4. Наливайко А. Искусство: направления, течения, стили. Київ: Мистецтво, 1985. 363 с.
5. Ткаченко А. Стиль. Напрям. Метод. Тип творчості. *Слово і Час*. 1997. № 4. С. 41–49.
6. Чижевський Д. Культурно-історичні епохи. Авґсбург: Вільна Академія Наук, 1948. 16 с. <https://diasporiana.org.ua/literaturoznavstvo/chyzhevskyj-d-kulturno-istorychni-epohy/>

Підручники, посібники, довідкові видання.

Самостійна робота: загальні зауваги

Положення про організацію навчального процесу ВНУ імені Лесі Українки трактує самостійну роботу студента як «основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових навчальних занять час» (https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_orhanizatsiiu_navchalnoho_protseesu_2ch_rivniakh.pdf).

З-поміж різних видів самостійної роботи на курсі «Вступ до літературознавства» передбачено:

- опрацювання джерел для поглиблено розуміння теоретичних основ лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем або питань, що не розглядаються в курсі лекцій; підготовку до практичних занять;
- систематизацію вивченого матеріалу перед заліком.

Завдання для самостійного опрацювання

Тема	Завдання	Контроль
Література як мистецтво слова	Опрацювати джерела: Арістотель. Поетика. У книзі: Античні поетики. Арістотель. Поетика. Псевдо-Лонгін. Про високе. Горацій. Про поетичне мистецтво. Київ: Грамота, 2007. 168 с. http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:51-47Z6ssGMJ:papusha.at.ua/aristotel.doc+&cd=9&hl=ru&ct=clnk&gl=ua Буало Н. Мистецтво поетичне. Київ: Мистецтво, 1967. 130 с. https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=2385 <i>Рекомендація:</i> Звернути увагу на окреслення критеріїв літератури, пропозиції щодо творення текстів. Подумайте: чи відрізняються позиції Арістотеля й Буало в уявленні про зразковий твір літератури?	ДС (на пр.)
Психологія творчості: літературна проєкція	Опрацювати джерело: Франко І. Із секретів поетичної творчості. <i>Франко І. Збір. творів: У 50-ти т. Т. 31.</i> Київ: Наук. думка, 1981. С.45–119. https://chtyvo.org.ua/authors/Franko/Zibrannia_tvoriv_u_50_tomakh_t31/ <i>Рекомендація:</i> Зверніть увагу на художні тексти, які І. Франко використовує для ілюстрації теоретичних	ДС (на пр.)

	<p>положень і спостережень. Хто автор? Яке з положень ілюструє той чи той текст?</p> <p>Вибрати факти з історії української літератури (світової літератури) про вплив другої (або першої, фахової) професії на творчість письменника.</p> <p><i>Рекомендація:</i> Готуючи це завдання, бажано підтвердити власні спостереження цитатами з творів та фактами біографії.</p> <p>Віднайти цікаву інформацію про особливості творчого процесу письменників. <i>Рекомендація:</i> Інформацію подавати з урахуванням біографічного та історико-літературного контексту; покликатися на джерела.</p>	
<p>Образність – ознака художності літератури</p>	<p>Виписати зі словника академічного типу значення слів <i>сонце, дощ, серце</i> та порівняйте їх із художніми образами-описами (підібрати по кілька прикладів (проза, вірш) до кожного слова). Охарактеризувати на цих прикладах особливості науково-теоретичного пізнання і художньо-образного відтворення об'єктів дійсності.</p> <p><i>Рекомендація:</i> Якщо покликаєтеся на твір в цілому, то звернути увагу на обставини творення чи контекст, тобто чинники, які б у певний спосіб пояснювали появу образу. Добираючи цитати, вказати назву й автора твору.</p> <p>Зробити аналіз віршованого твору, створеного “необразними словами”, та виразно метафоричного тексту. Визначити характер цієї образності.</p> <p>Тексти для аналізу: Т. Шевченко. «Садок вишневий коло хати»; М. Вінграновський. «Ходімте в сад».</p> <p><i>Важливо!</i> Завдання творчого характеру. Передбачає актуалізацію знань теоретичного матеріалу, має на меті виробити навички літературознавчого аналізу, виховує почуття слова.</p> <p>Опрацювати джерела: Коцюбинська М. Слово образне і “необразне”. <i>Коцюбинська М. Мої обрії: В 2 т., Т. 1.</i> Київ: Дух і літера, 2004. С. 106–122; Левчук Т. Синестетична інтенція словесного образу. <i>Slavika Wratislaviensia</i> CLXI. Wrocław, 2015. С. 201–210. https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12254/1/Zmys%20-%20Lewczuk.pdf</p>	<p>РЗ (на пр.) АТ</p>
<p>Епос</p>	<p>Виписати визначення жанрів епосу.</p> <p>Виписати значення слів: сюжет, композиція, фабула, конфлікт, колізія.</p> <p>Користуючись літературою, проаналізувати різні визначення сюжету та фабули. Виділити спільне і відмінне.</p>	<p>РЗ (на пр.) ІРС (на пр.)</p>

	<p>Визначити експозицію, зав'язку, кульмінацію і розв'язку сюжетної дії в новелі Гр. Тютюнника «Три зозулі з поклоном».</p> <p><i>Рекомендація:</i> Власні міркування та спостереження підкріплювати цитатами з тексту.</p>	
Драма	<p>Виписати визначення всіх жанрів драми.</p> <p>Проаналізувати комедію «Мина Мазайло» Миколи Куліша.</p> <p><i>Рекомендації.</i> Конфлікти і колізії п'єси: Мина і Мокій, Мокій і тьотя Мотя, Мина і дядько Тарас, Мокій і Баронова-Козино, дядько Тарас – тьотя Мотя. Яке протистояння домінує? Що можна класифікувати як конфлікт, а що – як колізію? Яке протистояння визначає рух сюжету?</p> <p>Структура образів-персонажів: чи є образи драми типовими для свого часу людьми, чи їх можна перенести в іншу епоху? Чи наділені герої яскравими індивідуальностями? Чи мають якусь домінуючу рису? Хто і яку?</p> <p>Хто з героїв переміг у протистоянні з іншими? Про що свідчить фінал? За ким із героїв відчуваємо авторську позицію?</p>	ДС (на пр.)
Лірика	<p>Виписати визначення жанрів лірики.</p> <p>Підібрати з доробків українських письменників приклади гімну, елегії, послання, епіталами, ідилії, пасторалі, епіграми, епітафії, пародії, віршів у прозі.</p> <p><i>Рекомендації:</i> Обирайте для аналізу авторську пісню, яка зажила слави «народної» або текст з виразними фольклорними елементами. Які засоби використовує автор (лексичні, синтаксичні)? У який спосіб увиразнюється мелодійність? Чи відомий автор музики? Хто відомі виконавці?</p>	РЗ (на пр.)
Зміст і форма літературного твору	<p>Опрацювати джерела: Рудницький М. Між ідеєю і формою. <i>Рудницький М. Від Мирного до Хвильового. Між ідеєю і формою. Що таке «Молода Муза»?</i> Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 2009. С. 436–447.</p> <p>Левчук Т. Критерії художності в естетичній концепції Антонича. <i>Метаморфози в сучасній українській літературі.</i> Варшава–Івано-Франківськ, 2014. С. 155–179.</p> <p>https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/6556/1/Me_tamorfozy_Varsava.pdf</p>	ІРС ДС
Лексично-синтаксичний рівень художнього твору	<p>Виписати пояснення термінів на означення тропів і фігур.</p> <p>Опрацювати джерела: Коцюбинська М. Про поезію поезії: метафора в сучасній українській поезії.</p>	ІРС (на пр.) АТ

	<p>Коцюбинська М. <i>Мої обрії: В 2 т., Т. 1.</i> Київ: Дух і літера, 2004. С. 135–154.</p> <p>Алексеева Т. Аналіз художнього твору. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/38271/58-Alekseeva.pdf?sequence=1</p> <p>Марко В. Аналіз художнього твору. 2-ге видання, виправлене. Київ: Академвидав, 2015. 256 с.</p> <p>Головченко Н. І. Структурно-стильовий шлях аналізу художнього тексту: деякі аспекти термінології. <i>Всесвітня література в середніх навчальних закладах України.</i> 2007. № 2. С. 35–39.</p>	
Класичний / некласичний вірш	<p>Костенко Н. В. Українське віршування ХХ століття. Київ, 1993. 232 с. Сторінки, обов'язкові для опрацювання: С. 101–138; 159–193.</p> <p><i>Рекомендації:</i> Потренуватися визначати віршовий розмір. Кожен студент матиме кілька віршових фрагментів для індивідуальної роботи. Нижче подано зразки віршових фрагментів.</p> <p><i>Завдання:</i> З'ясувати змістову функцію формальних елементів: тропи, фігури, фоніка, особливості віршування. Завдання передбачає окремий текст для аналізу кожному студентові.</p> <p><i>Важливо!</i> Завдання творчого характеру. Має на меті виробити навички літературознавчого аналізу.</p>	ІРС (на пр.)
Літературний процес і закономірності розвитку літератури	<p>Підготуватися до дискусії: «Діалог традицій і новаторства».</p> <p>Опрацювати розвідку: Tereza Levchuk. The Concept of Literature in Historical and Phenomenological Perspective. <i>Волинь філологічна: текст і контекст</i>, (20), 41–49.</p> <p>https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/article/view/622</p>	ДС
Культурні епохи та напрями літератури	<p>Підготувати презентації культурних епох і літературних напрямів.</p> <p><i>Важливо!</i> Завдання передбачає знання теоретичного матеріалу, вміння логічно викладати думку. Покликане розвивати мислення, формувати навички публіцистичного викладу, аргументувати позиції, вести дискусію.</p> <p>Завдання такого типу сприяють виробленню навичок самостійної навчальної та науково-дослідної роботи, зокрема, вміння користуватися підручниками та посібниками, довідковими та монографічними працями.</p> <p><i>Рекомендації:</i> Презентацію супроводити усною розповіддю (5-7 хв). Подбати про академічну доброчесність. Не забути процитувати джерела!</p>	ПРЗ (на пр.)

Матеріали для самоперевірки

Тестові завдання за трактатом І. Франка «Із секретів поетичної творчості»

Коли написаний трактат «Із секретів поетичної творчості»?

1. 1878 р. 2. 1898-1899 рр. 3. 1907 р. 4. 1912-1913 рр.

Укажіть частини трактату:

1. «Слово про критику».
2. «Вступні уваги про критику».
3. «Література, її завдання й найважливіші ціхи».
4. «Психологічні основи».
5. «Естетичні основи».
6. «Давнє і нове».

«Роль зміслів у поетичній творчості», «Поезія і музика», «Змисл зору і його значення в поезії», «Поезія і малярство» є...

1. Окремими працями І. Франка.
2. Структурними підрозділами розділу III «Естетичні основи» трактату І. Франка «Із секретів поетичної творчості».
3. Структурними підрозділами розділу II «Психологічні основи» трактату І. Франка «Із секретів поетичної творчості».
4. Розділами трактату І. Франка «Із секретів поетичної творчості».

«Як поезія малює мертву природу?», «Що таке поетична краса?» є...

1. Окремими працями І. Франка.
2. Структурними підрозділами розділу III «Естетичні основи» трактату І. Франка «Із секретів поетичної творчості».
3. Структурними підрозділами розділу II «Психологічні основи» трактату І. Франка «Із секретів поетичної творчості».
4. Розділами трактату І. Франка «Із секретів поетичної творчості».

У трактаті «Із секретів поетичної творчості» І. Франко розрізняв такі головні об'єкти душевного життя:

1. Пам'ять. 2. Свідомість. 3. Чуття. 4. Зір. 5. Фантазія. 6. Воля.

І небо не в м и т е, і з а с п а н і хвилі

І понад б е р е г о м геть-геть,

Неначе п'яний, очерет

Без вітру г н е т ь с я

Підкреслені І. Франком образи в поезії Т. Шевченка первісно...

1. Зорові. 2. Дотикові. 3. Слухові. 4. Запахові.

«В першій і останній парі рядків зібрано тут кілька сильних слухових образів – рев великої ріки, свист і виття вітру, крик сичів, скрип дерева – все ефекти чисто музикального трактовання», – говорить І. Франко про...

1. Поезію Т. Шевченка «Садок вишневий коло хати».
2. Пісню Г. Гейне.
3. Одну із «Пісні пісень».
4. Вступ до «Причинної» Т. Шевченка.

При аналізі поетичних творів І. Франко використав загальнопсихологічні закони, сформульовані...

1. Леметром.
2. Арістотелем.
3. Брюнетьєром.
4. Добролюбовим.
5. Штайнталем.

Шевченків «Заповіт», на думку І. Франка, вибудований за принципом...

1. Психологічної градації.
2. Художнього контрасту.
3. Прямої асоціації.

Тести «Роди, види, жанри»

1. Укажіть основні роди літератури.

1. Ліро-епос.
2. Трагікомедія.
3. Епос.
4. Лірика.
5. Фарс.
6. Епо-драма.
7. Драма.
8. Гумор.

2. Укажіть суміжні змістоформи.

1. Ліро-епос.
2. Трагікомедія.
3. Епос.
4. Лірика.
5. Фарс.
6. Епо-драма.
7. Драма.
8. Ліро-драма.

3. Укажіть жанри ліро-епосу.

1. Балада.
2. Елегія.
3. Епопея.
4. Роман.
5. Поема.
6. Повість.
7. Комедія.
8. Казка.

4. Укажіть жанри епосу.

2. Новела.
2. Елегія.
3. Епопея.
4. Роман.
5. Поема.
6. Повість.
7. Комедія.
8. Казка.
9. Оповідання.
10. Легенда.

5. Які з названих жанрів є великими епічними?

1. Новела.
2. Елегія.
3. Епопея.
4. Роман.
5. Поема.
6. Повість.
7. Комедія.

6. Які з названих жанрів є малими епічними?

1. Новела.
2. Елегія.
3. Епопея.
4. Роман.
5. Поема.
6. Повість.
7. Оповідання.

7. Середнім за обсягом жанром епосу є ...

1. Новела.
2. Елегія.
3. Епопея.
4. Роман.
5. Повість.
6. Оповідання.

8. Укажіть жанри драми.

1. Драма.
2. Фарс.
3. Елегія.
4. Трагедія.
5. Поема.
6. Комедія.
7. Інтермедія.
8. Трагікомедія.
9. Водевіль.
10. Містерія.

9. Укажіть жанрові різновиди драми.

1. Водевіль.
2. Соціально-побутова.
3. Психологічна.
4. Мораліте.
5. Драма-фєєрія.
6. Сатирична комедія.
7. Інтермедія.
8. Епіграма.

10. Укажіть види емоційної тональності.

1. Лірика.
2. Епічність.
3. Трагізм.
4. Драматизм.
5. Ліричність.
6. Гумор.

11. На які ідейно-тематичні групи поділяються ліричні твори?

1. Медитативна лірика.
2. Філософська лірика.
3. Пейзажна лірика.
4. Сугестивна лірика.
5. Інтимна лірика.
6. Громадянська лірика.

12. Укажіть жанри лірики.

1. Повість.
2. Елегія.
3. Пісня.
4. Роман.
5. Балада.
6. Послання.
7. Романс.
8. Новела.
9. Епітафія.
10. Сонет.
11. Комедія.
13. Інтерлюдія.

13. Медитація з грецької...

1. Роздум.
2. Ностальгія.
3. Навіювання.
4. Елегія.
5. Сюжет.

14. Ліричний твір зі сумними мотивами називається....

1. Повість.
2. Елегія.
3. Пісня.
4. Роман.
5. Балада.
6. Послання.
7. Романс.
8. Новела.
9. Епітафія.
10. Сонет.
11. Комедія.
13. Інтерлюдія.

15. Укажіть ліричні жанри величального змісту.

1. Повість.
2. Елегія.
3. Пісня.
4. Дифірамб.
5. Балада.
6. Послання.
7. Романс.
8. Гімн.
9. Епітафія.
10. Сонет.
11. Ода.
13. Інтерлюдія.

16. Для ліро-епічних жанрів характерні:

1. Діалогічна форма.
2. Сюжетність.
3. Наявність ліричного героя.
4. Малий обсяг.
5. Поділ на акти.

17. Сучасне епічне зображення передбачає:

1. Віршовану форму.
2. Сюжетність.
3. Наявність ліричного героя.
4. Хронотоп.
5. Поділ на акти.
6. Ремарки.

18. Для ліричних творів притаманні:

1. Діалогічна форма.
2. Сюжетність.
3. Наявність ліричного героя.
4. Малий обсяг.
5. Поділ на акти.
6. Відображення внутрішнього світу.
7. Віршова форма.

19. Відомим трактатом Арістотеля є...

1. «Поетичне мистецтво».
2. «Сад поетичний».
3. «Поетика».
4. «Ілліада».

20. Укажіть жанри епо-драми.

1. Повість.
2. Елегія.
3. Поема.
4. Дифірамб.
5. Лезедрама.
6. Послання.
7. Романс.
8. Гімн.
9. Епітафія.
10. Сонет.
11. Ода.
13. Інтерлюдія.

Приклади віршових фрагментів

Визначити віршовий розмір:

Красо України, Подолля!
Розкинулось мило, недбало!
Здається, що зроду недоля,
Що горе тебе не знавало! (Леся Українка).

Визначити віршовий розмір:

Опівночі айстри в саду розцвіли...
Умилась росою, вінки одягли
І стали рожевого ранку чекать,
І в райдугу барвів життя убирать... (Олександр Олесь).

Визначити віршовий розмір:

Гримить! Благодатна пора наступає,
Природу розкішна дрозь пронимає
Жде спрагла земля плодотворної зливи
І вітер над нею гуляє бурхливий
Із заходу темная хмара летить
Гримить! (І. Франко).

Визначити віршовий розмір:

Любіть Україну, як сонце, любіть,
як вітер, і трави, і води...
В годину щасливу і в радості мить,
любіть у годину негоди (В. Сосюра).

Визначити віршовий розмір:

Так і є... І з-під хмар-снігурів
Сніговіється даль-хитавиця,
Та ще приспана сила снігів,
Та над серцем зоря-вечорниця... (М. Вінграновський)

Визначити віршовий розмір:

Мовчи! Я знаю. За всіма словами –
Холодний смерк, спустошені сади...
Це наша пристрасть стала поміж нами,
Нас розлучаючи назавсідги! (Є. Плужник)

Pro domo

Яка ж гірка, о Господи, ця чаша,
Ця старосвітчина, цей дикий смак,
Ці мрійники без крил, якими так
Поезія прославилася наша!

Що не митець, то флегма і сіряк,
Що не поет – сентиментальна кваша...
О ні! Пегасові потрібна паша,
Щоб не загруз у твані неборак.

Класична пластика, і контур строгий,
І логіки залізна течія –
Оце твоя, поезіє, дорога.

Леконт де Ліль, Жозе Ередія,
Парнаських зір незахідне сузір'я
Зведуть тебе на справжні верхогір'я.

Микола Зеров, цикл "Aris poetica"

Шевченко

Не поет – бо це ж до болю мало,
Не трибун – бо це лиш рупор мас,
І вже менш за все – «Кобзар Тарас»
Він, ким зайнялось і запалало.
Скорше – бунт буйних майбутніх рас,
Полум'я, на котрім тьма розтала,
Вибух крові, що зарокотала
Карою за довгу ніч образ.

Лютий зір прозрілого раба,
Гонта, що синів свяченим ріже,
У досвітніх загравах – степа
З дужим хрустом випрости крижі.

А ось поруч – усміх, ласка, мати
І садок вишневий коло хати.

Євген Маланюк

Любіть Україну, як сонце, любіть,
як вітер, і трави, і води...
В годину щасливу і в радості мить,
любіть у годину негоди.

Любіть Україну у сні й наяву,
вишневу свою Україну,
красу її, вічно живу і нову,
і мову її солов'їну.

Володимир Сосюра

Ніч у сніговій завії
Крутиться довкола стріх.
У долоні у Марії
Місяць – золотий горіх.
Б. І. Антонич

Зацвіла в долині
Червона калина,
Ніби засміялась
Дівчина-дитина.
Любо, любо стало,
Пташечка зраділа
І защебетала.
Тарас Шевченко

АЛЬТЕРНАТИВА БАРИКАД

На історичних перекатах
в чаду чисієсь маячні
люди завжди на барикадах,
знають про це чи ні.

Барикади цегли – проти бездомності.
Барикади поезії – проти бездумності.
Барикади совісті – проти берій.
На барикадах – не до фанаберій.

А комунари – як комунари.
Кому лафет,
а кому і нари.

Мужність не дається напрокат.
Не бува бароко барикад.

Фуркне з купідонів потеруха,
коли свисне куля біля вуха.

Так що відійдіть, будь ласка,
хто боїться бути збитим, наче в кеглі.
Смерть - це ще не поразка.

В переможних боях
теж бувають полегли.
Злазьте з барикад, герої до першої скрути.
І припиніть міщанські тари-бари.
На барикадах мають право буди
повстанці,

вороги
і санітари.

Ліна Костенко

Як Одиссей, натомлений блуканням
По морю синьому, я – стомлений життям –
Приліг під тінню сокора старого,
Зарився в листя і забув про все.

Якісь думки – чи тіні їх – снуються
В дрімоті тихій. Листя миготить,
Упав на стовбур білий відблиск сонця,
І комашинка лізе по йому.

І я засну під безтурботний шелест
З надією, що, граючись м'ячем,
Мене розбудить ніжна Навсікая,
Струнка дочка феацького царя.
Максим Рильський

Заколисує вітер ліс,
Його душу наповнює снами.
А над нами – Чумацький Віз,
Без волів і коліс над нами.

І смородина не зачує,
Як під сонцем замруть поїзди.
Настка в полі, як дід, заночує
У хатиночці з лободи...
Микола Вінграновський

Для вас, історики майбутні,
Наш біль – рядки холодних слів!
О, золоті далекі будні
Серед родючих вільних нив!

Забудь про ті натхненні свята,
Що в них росила землю кров!
Мовчи, мовчи, душе підтята.
– Агов!

Якийсь дідок нудний напише, –
Війна і робітничий рух...
О, тихше!
– Біль не вщух!
Євген Плужник

Суди мене судом своїм суворим,
Сучаснику! – Нащадки безсторонні
Простять мені і помилки й вагання,
І пізній сум, і радість передчасну, –
Їм промовлятиме моя спокійна щирість.
Євген Плужник

О, тиха пристане робочого стола,
Де ще на якорях дрімають вірні рими,
Де мислі щоглами підносяться струнками,
Струмують образи, як понадводна мла!
Максим Рильський

ПОВЕРНЕННЯ ШЕВЧЕНКА

Заслання, самота, солдатчина. Нічого.
Нічого – Оренбург. Нічого – Косарал.
Не скаржився. Мовчать. Не плакав ні від
чого.
Нічого, якимось жив і якимось не вмирав.

Вернувся в Петербург, і ось у Петербурзі –
після таких років такої самоти! –
овацію таку йому зробили друзі! –
коли він увійшов. І він не зміг іти.

Він прихилився раптом до колони.
Сльоза чомусь набігла до повік.
Бо, знаєте... із каторги в салони...
не зразу усміхнеться чоловік...
Ліна Костенко

усі думки язичниці
щоразу
відвертаються од віри
в Слово
і поклоняються
бундючній власноруч
оздобленій різцем
лексем!

Василь Слупчук

Не винен я тому, що сумно співаю,
Брати мої,
Що слово до слова нескладно складаю –
Простіть мені!

Іван Франко

Ось я стою, мармурова, в камінних кайданах,
Тільки очі мої ллють потоки палючої сліз.
Сліз моїх зупинити не можеш ти, люта богине,
Бо й прометеївська гордість безсила була
проти них.

Леся Українка

Методичні вказівки до аналізу віршованого твору

Завдання творчого характеру. Передбачає актуалізацію знань теоретичного матеріалу, має на меті виробити навички літературознавчого аналізу, виховує почуття слова.

ТРИ ПЕРСТЕНІ

Крилата скрипка на стіні,
червоний дзбан, квітчаста скриня.
У скрипці творчі сплять вогні,
роса музична срібна й синя.

В квітчастій скрині співний корінь,
п'янливе зілля, віск, насіння
та на самому дні три зорі,
трьох перстенів ясне каміння.

В червоному дзбані м'ятний трунок,
зелені краплі яворові.
Дзвони, окрилена струно,
весні шаленій і любові!

Підноситься угору дах,
кружляє дзбан, співає скриня.
І сонце, мов горючий птах,
і ранок, спертий на вориння.

Богдан Ігор Антонич

Визначити основні мотиви та центральні образи.

З'ясувати художню функцію зображально-виражальних засобів (тропи, фігури, звукопис).

Зробити віршознавчий аналіз:

система віршування;

віршовий розмір;

рима, спосіб римування з урахуванням клавзули;

строфічна будова.

Методи та засоби навчання

Методи навчання у вищій школі поділяють на:

методи сприйняття і засвоєння знань (лекції, самостійна робота, інструктаж, консультація);

методи застосування знань і набуття й закріплення умінь і навичок (практичні заняття, виконання завдань);

методи перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок;

методи заохочення і корекції.

Методи навчання:

вербальні (лекція, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж);

наочні (спостереження, ілюстрація, демонстрація);

практичні (виконання завдань, розв'язування задач, аналіз тексту);

індуктивні, дедуктивні, репродуктивні, проблемно-пошукові, евристичні, творчі, дослідницькі, робота під керівництвом, самостійна робота.

Методи діагностики успішності навчання:

усне експрес-опитування на лекціях; опитування на практичних заняттях (письмове, усне, групове й індивідуальне); оцінювання навчально-дослідницького проєкту; тестування, колоквіум, аналіз художнього тексту.

Політика оцінювання

Засади поточно та підсумкового контролю викладені на сайті ВНУ імені Лесі Українки ([докладно – в Положенні](#)).

Політика викладача щодо студента ґрунтується на засадах ефективної співпраці. Береться до уваги відвідування студентом лекцій, активність на практичних заняттях (відображено у балах), креативність у виконанні евристичних завдань.

Політика щодо академічної доброчесності. В оцінюванні підготовки студентом практичних і, особливо, передбачених у самостійній роботі творчих завдань керуємося політикою академічної доброчесності, яка полягає в недопустимості плагіату, компіляції ([Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату](#)). На сайті університету триває обговорення [Кодексу академічної доброчесності](#).

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Терміни виконання певних видів робіт визначено заздалегідь. Перескладання матеріалу в межах навчального плану допускається у разі лікарняного та за графіком узгодженого з деканатом індивідуального плану. Викладач гарантує доступність зустрічей у межах університету, а також можливість заочної комунікації та консультування (viber, ел. пошта, zoom).

Передбачено можливість зарахування результатів формальної, неформальної та інформальної освіти ([докладніше – у Положенні](#)), а також дуальної освіти ([деталі за посиланням](#)).

Підсумковий контроль

Форма підсумкового семестрового контролю – залік. Якщо студент не набирає необхідної кількості балів (менше очікуваного ним результату), то перескладає певні теми. У разі набраної загальної кількості балів менше 60 студент складає залік, який передбачає усну відповідь на 6 питань (по два з перших трьох змістових модулів) із попередньою підготовкою.

Шкала оцінювання

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою з переводом у лінгвістичну оцінку.

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 – 81	
67 – 74	
60 – 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перекладання)

Питання до заліку

1. Літературознавство як наука. Взаємозв'язок з іншими науками.
2. Основні галузі літературознавства.
3. Допоміжні літературознавчі галузі.
4. Література як мистецтво слова. Література серед інших видів мистецтв.
5. Експресивні можливості слова. Експресіонізм як метод і напрям.
6. Визначення художньої літератури. Її предмет.
7. Художній образ – основа мистецтва. Мистецьке і наукове пізнання дійсності.
8. Зміст і форма літературного твору. Діалектична єдність.
9. Функції літератури. Націотворча функція української літератури.
10. Поняття мімесису і катарсису. Обґрунтування цих понять а античну епоху.
11. Художньо-образне мислення письменника. Етапи творчого процесу.
12. Роди художньої літератури та фольклору. Критерії поділу.
13. Теорія родового поділу літератури в історичному розвитку.
14. Епос. Розвиток. Жанри.
15. Лірика, її походження. Жанри.
16. Драма. Розвиток. Жанри.
17. Межироди літератури. Жанри.
18. Різновиди і класифікація літературних образів. “Вічні” образи.
19. Автологічні та металогічні образи.
20. Змістові чинники твору.
21. Сюжет і фабула. Проблеми сюжету ліричного твору. Типологія сюжетів.
22. Конфлікт і колізія. Типи конфліктів.
23. Елементи сюжету. Змістовно-естетична функція кожного.
24. Композиція.
25. Художній метод. Стель.
26. Лексичний рівень художньої мови.
27. Тропи.
28. Синтаксичний рівень художньої мови. Фігури.

- 29.Ритм. Вірш і проза.
- 30.Фонічні елементи художньої мови. Їх функції.
- 31.Версифікація і віршознавство. Поняття вірша.
- 32.Рима. Види рим. Клаузула.
- 33.Силабічна система віршування.
- 34.Тонічна система віршування.
- 35.Силабо-тонічна система віршування.
- 36.Верлібр.
- 37.Фольклорне віршування.
- 38.Строфа. Види строф.
- 39.Метр. Розмір. Основні й допоміжні метри силабо-тоніки.
- 40.Канонізовані строфи.
- 41.Літературний процес і його головні закономірності (традиції та новаторство).
- 42.Літературний напрям, течія, школа, угруповання.
- 43.Типи художнього світосприйняття, їх історична динаміка.
- 44.Класицизм.
- 45.Романтизм.
- 46.Реалізм.
- 47.Модернізм – епоха в історії європейської культури. Художні методи модернізму (загальна характеристика).
- 48.Символізм. Імпресіонізм.
- 49.Сюрреалізм. Футуризм.
- 50.Метафора. Види метафори.
- 51.Формальні чинники художнього змісту.
- 52.Символ і алегорія.
- 53.Міфологія, фольклор і література.
- 54.Система образів літературного твору – персонаж, оповідач, розповідач, ліричний герой, образ автора, образ читача.
- 55.Психологія творчості та психологія сприйняття художнього твору.
- 56.Малі епічні жанри.
- 57.Жанрова специфіка роману. Його різновиди.
- 58.Поема та її різновиди.
- 59.Іронія і сарказм та їх художні функції.
- 60.Епітет і порівняння, їх види та функції.

Термінологічний мінімум

Абстрактне, абстракціонізм, авангардизм, авторський відступ, автохтонний, акварель (жанровий різновид лірики), акростих, акт (дія драми), акцентовик, алегорія, алітерація, алюзія, амбівалентність, ампліфікація, амфібрахій, анаграма, анадиплозис, анакруза, анаколуф, аналіз, анапест, анастрофа, анафора, андронім, анекдот, антиномія, антистрофа, антитеза, античність (епоха), антологія, антоніми, антропоморфізм, апокриф, архаїзми, архетип, архітектоніка, асиндетон, асонанс, асоціація, афоризм.

Байка, балада, бароко (доба, стиль), бібліографія, “білий” вірш, біном, билина, буриме, бурлеск, буфонада.

Барваризми, верлібр, верс, версифікація, вертеп, веснянка, вираження, відображення, внутрішній монолог, Відродження (епоха), вірш (різні значення), віршорядок, віршознавство, віршування (мелодійне, метричне, аруз, силабічне, силабо-тонічне, довільне силабо-тонічне, тонічне, фольклорне), водевіль, вставний епізод, вульгаризми.

Гармонійне, гекзаметр, генерика, генологія, герменевтика, герой літературний, гімн, гіпербола, гіперкаталектика, гнома, гносеологія, гомеотевлетон, голосіння, гра, градація, графіка, гротеск, гумор, гумореска.

Дактиль, декаданс, декорації, демонологія, деталь художня, діалектика, дизайн, дискурс, дихотомія, домінанта, дольник, драма (рід, жанр), драматизм, драматичний етюд, драматургія, дуалізм, дума, духовні вірші.

Евристика, евфемізм, евфонія, екзистенціалізм, експозиція, експресія, експресіонізм, елегія, еліпсис, емблема, емфаза, енжамбеман, епанастрофа, епігонство, епіграма, епіграф, епізевксис, епізод, епілог, епітафія, епітет, епіталама, епіфора, епічність, епо-драма, епопея, епос, епоха (мистецька, культурна), естетика, етимон, етимологія, етнологія, етюд.

Жанр, жанровий різновид, жаргон, живопис, житіє.

Зав’язка, загадка, загальне, заголовок, заповіт (жанр), зачин, звуконаслідування, звукопис, знак, значення, зміст.

Ідеал естетичний, ідеалістичне, ідея художня, ідилія, ізоколон, ікт, імітація, імперсональне, імпресіонізм, імпровізація, інвектива, інверсія, індивідуальне, інтервал, інтер'єр, інтермедія, інтерпретація, інтертекстуальність, інтонація, інтрига, інтуїтивізм, іпостаса, іронія (тональність, троп), історизми, історична пісня, історія літератури.

Казка, какафонія, каламбур, канон, канцеляризми, канцона, карнавальність, катарсис, катахреза, катрен, клавзула, класицизм, класичне, “кліше”, код (культурний), колаж, колізія, конфлікт, коломийка, коліно (у віршуванні), комедія, комічне, компаративістика, композиція, константа, контекст, контраст, корифей, корпус вірша, критерій, критика літературна.

Легенда, “лезедрама”, лейма, ліпограма, лірика, лірична прозова мініатюра, ліризм, ліричний відступ, ліричний герой, ліро-драма, ліро-епос, література, літературознавство, літопис, літота, лічилка, логаед.

Магістрал (у віршуванні), мадригал, макаронічна мова, максима, мандривні сюжети, маніфест, медитація, межирід, мезостих, мейозис, мелодія, мелодика (художньої мови), мелодрама, мемуари, метафора, метафоризація, метод, метонімія, метр, метрика, мистецтво, мімезис, міф, міфологія, мова художня, модернізм, монолог, монострофа, мотив, музи.

Напрямок літературний, наратив, нарис, натуралізм, необароко, неологізми, неоромантизм, новаторство, новела.

Об'єктивне, образ, образність, образ автора, образок, образ оповідача, образ читача, обрамлення, обряд, обставини, ода, okazіоналізми, оксиморон, октава, онегінська строфа, ономатопея, омографи, омоніми, опис, оповідання, оригінал.

Пауза, павзник, паліндром, панегірик, пантеїзм, пантоміма, парабола, парадокс, паралелізм, пароніми, пародія, парономазія, пастораль, патетика, пафос, пеан, пейзаж, пеон, передмова, переказ, переспів, перипетія, перифраз, персоніфікація, персонаж, п'єса, підсвідоме, підтекст, післямова, пірихій, пісня, плагіат, плеоназм, повість, повчання, повтор, подія, подробиця художня, поезія, поема (її різновиди), поетика, полілог, полісемія, полісиндетон,

порівняння, портрет, послання, постпозиція, “потік свідомості”, предмет, приказка, прислів'я, притча, проблематика художня, проза, пролог, Просвітництво, просодія, прототип, професіоналізми, псальма, псевдонім, психологізм, психологія творчості, пуант, публіцистика.

Райошник, раціоналізм, реальне, реалізм, ремарка, ремінісценція, репліка, ретардація, рефрен, рецепція, реципієнт, речитатив, рима (її різновиди), римування (способи), ритм, ритміка, риторика, риторичність, риторичні фігури, рід літературний, різновид, розвиток дії, розв'язка, розмір віршовий, розповідач, розповідь, рококо, роман, романс, романтизм, романтичний тип творчості, рубаї.

Сага, сарказм, сатира, семантика, сенсуалізм, сентенція, сентименталізм, Середньовіччя, силабічні вірші, силабо-тоніка, символ, символізм, симплока (охоплення), симфонія (літературний жанр), синекдоха, синкретизм, синоніми, синтез, система, скандування, скоромовка, сленг, словогра, слов'янізми, сонет, соцреалізм, спектакль, спондей, станса, стилізація, стиль, стих, строфа (її види), строфіка, сугестія, сутність, схема, сцена, сюжет, сюрреалізм.

Табу, тавтологія, тактовик, теза, текст, текстологія, тексторядок, тема, тенденція художня, теорія літератури, течія літературна, тип, типологія, тон, тональність емоційна, тонічна система віршування, топоніми, тотемізм, травестія, трагедія, трагікомедія, трагічне, триптих, тріолет, троп.

Умовність, уособлення, уподібнення.

Фабула, фантазмагорія, фантастика, фарс, феєрія, фетишизм, фігури стилістичні, фоніка, фольклор, форма художнього твору, футуризм.

Характери, хіазм, холостий рядок, хорей, хоріямб, хронотоп (часопростір), художній світ, художність.

Цезура, цикл, цитата, цілісність.

Частина, читач.

Шарж, шванк, шкіц, школа літературна, шоу.

Ямб.

Рекомендована література до курсу

Підручники:

Білоус П., Левченко Г. Вступ до літературознавства: навч. посібник для самот. роботи студента. Київ: Академія, 2012. 362 с.

Волинський П. К. Основи теорії літератури. Київ: Наукова думка, 1967. 365 с.

Галич О. А., Назарець В. М., Васильєв Є. М. Загальне літературознавство. Рівне, 1997. 544 с.

Галич О. А., Назарець В. М., Васильєв Є. М. Теорія літератури. Київ: Наукова думка, 2000. 544 с.

Іванишин В. Нариси з теорії літератури: навчальний посібник. Київ: Академія, 2010. 253 с.

Марко В. Аналіз художнього твору. 2-ге видання, виправлене. Київ: Академвидав, 2015. 256 с.

Моклиця М. В. Основи літературознавства. Посібник для студентів. Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. 192 с.

Моклиця М. Вступ до літературознавства: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луцьк: Вид-во ВНУ імені Лесі Українки, 2011. 468 с.

Пахаренко В. Українська поезика. 2-е вид., доповн. Черкаси: Відлуння-Плюс, 2002. 320 с.

Ткаченко А. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства): підручник для гуманітаріїв. Київ: Правда Ярославичів, 1997. 448 с.

Хрестоматії:

Вступ до літературознавства: Хрестоматія: навч. посібник для студентів філол. фак. вищ. навч. закладів. Київ: Либідь, 1995. 256 с.

Історія української літературної критики та літературознавства. Хрестоматія. У 3-х кн. Київ, 1996–1998.

Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / Упорядник М. Зубрицька. Львів, 1996. 633 с.

Хрестоматія з теорії драми: Від античних часів до початку ХІХ століття. Київ, 1978.

Довідкова література:

Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці: Золоті литаври, 2001. 636 с.

Лесин В., Пулинець О. Словник літературознавчих термінів. Київ: Рад. школа, 1971. 486 с.

Літературознавча енциклопедія: у 2 т.; авт.-укл. Ю. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007.

Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. Київ: ВЦ «Академія», 1997. 752 с.

Ткачук О. Наратологічний словник. Тернопіль: Астон, 2002. 174 с.

Українська літературна енциклопедія. Т. 1–3. Київ, 1988–1995. URL: <http://izbornyk.org.ua/ulencycl/u1e.htm>

Бандура О., Бандура Г. Теорія літератури в тезах, дефініціях, таблицях: Навчальний довідник. Київ, 2008. 127 с.

Інтернет-ресурси

The Literary Encyclopedia. Exploring literature, history and culture. <https://www.litencyc.com/>

Literature. <https://oxfordre.com/literature>